

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی فسا
دانشکده پزشکی

پایان نامه برای اخذ درجه دکتراي پزشکی عمومی

عنوان :

بررسی شیوع و عوامل مرتبط با مصرف خودسرانه دارو در فسا سال ۱۳۹۷: مطالعه مقطعی مبتنی بر جمعیت

استاد راهنما :

دکتر زهرا پورمنتصری

استاد مشاور:

مهندس مهدی شرفی

نگارش :

امنه زارع

شماره پایان نامه: ۴۵۰

اردیبهشت ۱۳۹۸

چکیده:

بررسی شیوع و عوامل مرتبط با مصرف خودسرانه دارو در شهرستان فسا در سال ۱۳۹۷: مطالعه مقطعی مبتنی بر جمعیت مقدمه: مصرف خودسرانه دارو یکی از بزرگترین مشکلات اجتماعی، بهداشتی و اقتصادی جوامع مختلف از جمله ایران به شمار می آید. خود درمانی به معنی مصرف خودسرانه دارو بدون نسخه و تجویز پزشک است. هدف از این مطالعه بررسی شیوع و عوامل مرتبط با مصرف خودسرانه دارو در افراد مراجعه کننده به مراکز بهداشتی شهرستان فسا بود.

روش بررسی: این مطالعه مقطعی به روش توصیفی-تحلیلی بود که بر روی افراد مراجعه کننده به مراکز بهداشتی-درمانی شهرستان فسا انجام شد. نمونه گیری به صورت سه مرحله‌ای انجام شد به طوری که در مرحله اول (نمونه گیری طبقه ای)، مناطق شهر و روستا در شهرستان فسا به صورت طبقه در نظر گرفته شد و متناسب با جمعیت هر منطقه، حجم نمونه برای آن لحاظ گردید. در مرحله دوم (نمونه گیری خوشه‌ای)، مراکز بهداشتی به عنوان خوشه و به صورت تصادفی انتخاب شد و مرحله سوم نمونه‌گیری (نمونه گیری تصادفی ساده)، خانوارهای تحت پوشش مراکز بهداشتی درمانی انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از چک لیست تهیه شد که متغیرهای مستقل عبارت بودند از جنس، سن، وضعیت تاهل، سابقه بیمه درمانی، تحصیلات و وضعیت اشتغال و محل سکونت. همچنین متغیر وابسته شامل خود اظهاری مصرف خود سرانه دارو طی یکسال گذشته و علل خوددرمانی شامل نوع نگرش به بیماری، نوع نگرش به پزشکان، مشکلات اقتصادی، منبع اطلاعات خوددرمانی و بهبودی سریع‌تر علایم بود. داده‌ها به کمک نرم افزار SPSS، نسخه ۱۹ از طریق آزمون‌های تی مستقل و کای اسکویئر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: در این پژوهش از میان تعداد کل افراد مورد بررسی میزان ۷۲۶ مرد معادل (۳/۳۶٪) و ۱۲۷۴ زن معادل (۷/۶۳٪) بودند. میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۳۷/۳۶ سال و با انحراف معیار ۱۳/۵۷۷ سال و نیز با دامنه سنی ۱۵ تا ۹۷ سال بود. که تعداد ۱۰۸۷ نفر (۴/۵۴٪) خوددرمانی داشته. متغیرهای محل سکونت ($P < 0.001$) (روستاییان نسبت به شهر نشینان ۱/۵۶ درصد بیشتر احتمال خوددرمانی داشتند. از نظر شغل نتایج نشان داد که دانشجوی، سرباز، خانه دار، کارمند و سایر مشاغل نسبت به دانش آموزان، احتمال کمتری برای خوددرمانی داشتند. افرادی که منبع اطلاعات خوددرمانی آنها داروخانه و داروساز بود، نسبت به کسانی که منبع آنها دوستان و خانواده بودند، ۱/۸۰ برابر بیشتر احتمال خوددرمانی داشتند. کسانی که منبع اطلاعات خوددرمانی آنها تجربه خود شخص بود نسبت به کسانی که منبع آنها دوستان و خانواده بود ۲/۶۷ برابر شانس بیشتری برای خوددرمانی داشتند.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به شیوع بالای خود درمانی نیاز به ارائه برنامه‌های آموزشی لازم چه به صورت حضوری و چه از طریق رسانه‌ها در خصوص عوارض و پیامدهای خود درمانی ضروری می باشد. همچنین برنامه‌هایی جهت رفع کمبود پزشک و کادر درمانی و همچنین بالا بردن کیفیت خدمات درمانی در روستاها انجام گردد. محدود کردن خرید داروهای بدون نسخه نیز می‌تواند تا حدودی خود درمانی در جامعه را کاهش دهد.

واژگان کلیدی: مصرف خود سرانه دارو، فسا، شیوع

Abstract

Prevalence and predictors of self-medication in Fasa City in 2018

Introduction : Self-medication is one of the biggest problems of social, health and economic societies such as Iran. Self-medication is the use of drugs with therapeutic intent but without professional advice or prescription. The aim of this study was to evaluate the prevalence and factors affecting self-medication among the general people of Fasa city in Iran

Material and methods : This period study has taken place in descriptive analytic on hygienic centers clients in Fasa city. Sampling has done in 3 steps that in the first step (caste sampling). Regions cities and vilages in Fasa province noticed in caste (social level) and according to the population of each area and sample volume. In the second step cluster sampling, hygienic centers as a cluster in random mode has chosen and in the third step (sample random sampling) hygienic centers household under support has chosen. Datas provided by using checklist that indipendant variables was consist of sex, age, marriage stat, insurance record, education, job, home address also dependa ariables consist of self statement in consuming.perverse medicine during past year and the self medication reasons include type of attitude to the illness type of attitude to the doctors financian problems, information source of self medication and faster healing symptoms. .Data was entered into SPSS version 19 and descriptive data was used for measuring the mean. and standard deviations and for measuring the .(correlation between variables using Chi-square and odds ratios (OR

Results : The mean age of the subjects was between 15-97 year (37.36%). 726(36.3%) of the subjects were male and 1274(63.7%) of them were female. 1087(54.4%) of subjects had history of selfmedication in past one year. In the current study living place ($P < 0.001$) (OR=1.56), rural people had 56% time more self medication than urban people. Satictically results show the collegian-troop, house hold check and other jobs had few possibility to self medication instead of students .People who their information source was drugstore and druglist had 1.8 time more self medication possibility beside those who their source was friends anf familiesand those who their self medication information source was self experience beside those who were family and friends 2.67 time more .chance for self medication

Conclusion : Given the high prevalence of self-medication therefore, educational program is necessary for people mostly rural people about the effects and consequences of self-medication through the media. Restrictions on buying medicines with no prescription can partially reduce self-medication in the society. plans in order to solve the doctor and medical staff lack, mean while .increasing the quality of health services in the villages

.Key words : prevalence, Self-medication, Fasa